

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

Јулијана Перих¹

Универзитет у Источном Сарајеву, Педагошки факултет у Бијељини

Апстракт: Значај музике за развој дјетета је огроман. Она има утицај на развој дјететових музичких способности, односа према музици или умјетности уопште, али и на цјелокупан психички и физички развој било ког дјетета. Дијете кроз музику може да упозна свијет који га окружује и себе у том свијету са свим својим карактеристикама, вјештинама и способностима. Захваљујући музици оно може лакше да изгради квалитетне односе са свијетом који га окружује. Према томе, као основна карактеристика музике могла би се навести њена свеприсутност и едукативни карактер који има током раста и развоја дјетета.

Циљ наставе предмета музичке културе је да код ученика подстицањем, стварањем и његовањем интересовања, навика и потреба за слушањем и репродукцијом музичких вриједних остварења развије љубав према музици, музичкој умјетности и умјетности уопште. Такође, циљ је развој креативних и интелектуалних потенцијала, естетских вриједности, подизање музичког образовања и опште културе.

Једна од основних карактеристика музике јесте њена непосредност у развојном добу. Улога музике је вишеструка зависно од развојног стадијума у којем се дијете налази. Музика има утицај на цјелокупан раст и развој, прије свега на развој мозга, говора, покрета, апстрактног мишљења, емоција, емпатије, самопоуздања, расуђивања, осјећања групне припадности итд. Дјетету музика није само извор за лакши и бржи развој, она је средство стваралачког изражавања.

Кључне ријечи: дијете, музика, музичка култура, психологија музике.

УВОД

„ Без музике, живот би био грешка.“

Фридрих Ниче

Умјетност је у суштини облик људске праксе која има за циљ стимулисање људских чула, људског ума и духа. Као једна од седам врста умјетности наводи се музичка умјетност која је по својим карактеристикама другачија од свих осталих људских дјелатности.

За музику се обично везују пријатна осјећања као што су свиђање, задовољство, срећа, љубав и осјећање лијепог. Она има утицај на изражавање емоција, на понашање, и мишљење човјека, а нарочит утицај има на процес учења и развој мозга.

---

¹Julijanaap@gmail.com

Значај музике за развој дјетета је огроман. Она има утицај на развој дјететових музичких способности, односа према музици или умјетности уопште, али и на цјелокупан психички и физички развој било ког дјетета. Дијете кроз њу може да упозна свијет који га окружује и себе у том свијету са свим својим карактеристикама, вјештинама и способностима. Захваљујући музици оно може лакше да изгради квалитетне односе са свијетом који га окружује. Према томе, као основна карактеристика музике могла би се навести њена свеприсутност и едукативни карактер који има током раста и развоја дјетета.

Дијете још у раном дјетињству започиње свој музички развој. Начин на који реагује на музику и начин на који ће се музички развијати условљен је личним способностима и интересовањима, али и развојним стадијумима психичког и физичког развоја, те насљедним факторима и утицајима спољашње средине. Породица и окружење су фактори који утичу на музички развој током раног дјетињства.

Музику дијете може да „осјети“ још док је у утроби мајке и непосредно након рођења, али свакако праве чари музике и музичког образовања дијете интензивно упознаје током предшколског и школског периода. Саставни је дио васпитно-образовног рада предшколских и школских установа. У предшколским установама користи се мултидисциплинарни приступ музичком развоју дјете. У школама је музичко образовање планско, јасно су постављени циљеви и задаци сваког часа музичке културе, а исходи часова морају бити у складу са њима. У психо-физичком развоју сваког дјетета музички утицај је непроцјењив. Музика код дјете развија интелигенцију, координацију, доприноси бољој концентрацији, а нарочито доприноси развоју креативности и индивидуалности сваког дјетета.

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ ЗА ДИЈЕТЕ СА ПЕДАГОШКОГ СТАНОВИШТА

Циљ наставе предмета Музичка култура је да код ученика подстицањем, стварањем и његовањем интересовања, навика и потреба за слушањем и репродукцијом музички вриједних остварења развије љубав према музици, музичкој умјетности и умјетности уопште. Такође, циљ је развој креативних и интелектуалних потенцијала, естетских вриједности, подизање музичког образовања и опште културе.²

Пред дјецом основношколског узраста у разредној настави је задатак његовања традиције народног пјевања, упознавања пјесама и композиција страних и домаћих аутора, упознавања бројалица на основу којих би дјета усвајала осјећај за ритам, развијала машту слушањем музике и организовањем тјелесних покрета у складу са задатом музиком. Ту је и задатак развијања осјећаја за ритам и правилно наглашавање кроз вјежбе дикције, упознавање музичких инструмената, усвајање способности препознавања гласова и различитих инструмената током слушања различитих музичких примјера, упознавање карактеристика различитих музичких композиција, усвајање ритма игре и на крају развијање способности групног вокалног и инструменталног музицирања (Тракиловић, 1998, 5).

Присуство бројалица у настави музичке културе олакшава извођење наставног процеса. Бројалице користе почетном музичком описмењавању и нарочито су драгоцјене дјети у настави првог и другог разреда током фазе несвјесног прихватања мелодијско-ритмичких појава кроз игру. Оне дјети омогућавају савладавање тактова

² Види: Министарство просвјете РС (2014), *Наставни план и програм за основну школу*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

што је основа за разликовање спорог, умјереног и брзог темпа, уз тихо и гласно пјевање.

У настави од првог до петог разреда дјеца најлакше памте и изводе народне пјесме. Ова чињеница је веома значајна јер помоћу народних пјесама дјеца уче традицију и значај очувања народног блага. Пјесме познатих аутора и дјечије популарне пјесме такође су обавезне уз народне. Оне имају едукативни карактер и представљају уводне активности за схватање сложенијег музичког градива. Умјетничка музика има за циљ усвајање естетских одлика музике и морала би бити дозирана и прилагођена узрасту дјеце, тачније њиховој способности разумијевања. Неопходно је да се музичко градиво усваја као цјелина како би дијете могло да разумије пјесму, мелодију итд.

Музичко описмењавање дјеце у разредној настави подразумијева дуготрајан и сложен процес упознавања нотног текста, његовог читања и пјевања.

Дјечије музичке игре у настави музичке културе дјечи омогућавају учење кроз игру. Дијете усваја говорне и музичке способности, усваја осјећај за ритам и покрете, развија се интелигенција, развија се осјећај за лијепо и као крајњи резултат је дијете са широком лепезом интересовања. Музичке игре су у корелацији са другим предметима (физичко васпитање, матерњи језик итд.).

Музичке инструменте неопходно је постепено уводити у разредну наставу у складу са усвајањем почетних музичких вјештина. Дакле, најприје се користе ритмички, а потом мелодијски инструменти.

Слушање музике је веома битно за дјецу. Слушањем се упознају са постојањем различитих композиција, омогућава им се да науче разликовати дјечије, мушке и женске гласове, пјевање дјечијег и хора одраслих, науче да разликују вокалну и инструменталну и вокално-инструменталну музику, уче се препознавању инструмената, уче се разликовању темпа и динамике, увиђањем стичу способност уочавања поновљених дијелова у инструменталној музици и броја строфа у вокалној музици, а постепено се уче значајности слушања квалитетне музике познатих композитора чија је музика намијењена дјечи.

У предметној настави према *Наставном плану и програму за основну школу* у Републици Српској циљ наставе музичке културе је развијање љубави и интересовања за музику и умјетност уопште, те подстицање развоја когнитивних, социјалних, емоционалних и креативних способности код дјеце, потом развој оригиналних и индивидуалних рјешења, развој критичког мишљења, развијање музикалности, концентрације, опште и музичке интелигенције, музичке меморије, упознавање са различитим музичким жанровима и стиловима, изграђивање навика за слушањем музике и вредновањем музичког квалитета, спознаја заједничког извођења, музичко описмењавање, надоградња емоционалног живота ученика, утицај на васпитање у смислу његовања патриотизма, хуманизма и интерационализма.

Неки аутори (Лазаревић, 2001, 139) истичу да је фонд часова музичке културе у основној школи недовољан, а посебно недовољно заступљен у настави од I до III разреда. Сматра се да ово има негативан утицај на развој музичких способности, а нарочито слуха и гласовних могућности. Међутим, влада и мишљење да је оваква ситуација поправљива, односно да се овако умањен фонд часова може надокнадити, а нарочито на узрасту од I до V разреда. Такође, препорука је да музика буде уткана у начине реализације часова свих предмета, али да свакако разредни учитељи у том

случају имају већи избор, у односу на предметне наставнике који рјешења могу само да потраже у корелацији музичке културе са другим предметима.

Без обзира на потребу да се настава музичке културе на нижем узрасту осавремени и коначно заузме мјесто које јој припада у васпитно-образовном процесу истраживања су показала да настава музичке културе учитељима ствара нелагоду, да од њих захтијева додатне напоре и улагања или да показују несигурност приликом извођења часова овог предмета (Бјелобрк-Бабић, 2012, 100). Постоје захтјеви за бољом опремљености учионица наставним средствима која су неопходна за извођење наставе. Став је да, без обзира на постојеће стање у школама, учитељи и наставници не запостављају овај предмет и да својим ученицима обезбиједи континуирано усвајање знања из области музике.

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ ЗА ДИЈЕТЕ СА ПСИХОЛОШКОГ СТАНОВИШТА

Једна од основних карактеристика музике јесте њена непосредност у развојном добу. Улога музике је вишеструка зависно од развојног стадијума у којем се дијете налази. Психички развој је повезан са физиолошким промјенама које су у складу са тјелесним развојем.

Музика је од самог рођења саставни дио живота сваког дјетета. Међутим, и прије рођења она може имати јако важну улогу у развоју. Показало се да је музика та која изазива осјећање пријатности и опуштености код фетуса.

Музика изазива различите спонтане покрете код дјеце, а такође и јача или слаби различита емоционална стања. Слушање музике утиче на развој посебних способности које ће дјетету користити током цијелог животног развоја. Осим слушања музике за дијете је веома важно да активно учествује у музици пјевањем или плесом. Кроз плес дјеца уче да користе тијело као инструмент, а да би дијете осјетило музички ритам оно тај ритам мора да осјети сопственим тијелом (Уахауа, 2010, према Нешић, 2006, 87). Дјеца кроз игру уз музику развијају fine покрете и постају спретнија у одржавању равнотеже, али се доприноси и индивидуалној креативности сваког дјетета појединачно.

Музика представља саставни дио развоја дјетета школског узраста. За музику се може рећи да је константа у процесу школовања. Музика је моћно средство за рад са дјецом у школском окружењу, а нарочито током процеса адаптације на нову средину. Пријатна атмосфера за рад и игру у школи ствара се управо помоћу музике. Слушајући музику током наставе музичке културе дијете је у прилици да развија способност запажања и сензитивност на различите музичке жанрове. Тако нпр. слушање класичне музике током наставе музичке културе нарочито утиче на памћење и концентрацију (Нешић, 2006, 129).

Музика у потпуности ангажује мозак. Када дијете учи да свира неки од инструмената ангажују се обје хемисфере што нарочито утиче на развој апстрактног мишљења (рјешавање проблема, расуђивање, анализирање, уочавање сличности и разлика итд.).

Упознавајући се са музиком дијете почиње активно да развија естетско расуђивање и позитиван однос према умјетности уопште.

Истраживања психолога су показала да се код дјеце која се на предшколском узрасту константно баве музичком активношћу брже и са већом тачношћу савладавају проблеми у игри као што су слагалице и лево коцке, лакше се сналазе у шаху, математици и природним наукама од друге дјеце. Дјеца на најранијем узрасту треба да

током музичких активности користе разне ритмичке инструменте, да импровизују, не би ли се развијао осјећеј за ритам, координација покрета, меморија, али и способност слушања. Уколико се на прави начин одаберу ритмичке пјесме и при томе се користе инструменти и игра, дјеца ће учити слокове, лакше ће препознавати самогласнике, лакше ће дијелити ријечи на слокове, а затим ће захваљујући томе лакше усвојити почетно читање и писање (Доброта и сар, 2013, 88). У новије вријеме утицај музике на развој когнитивних способности и постигнућа се означава као „Моцартов ефекат“ (Нешић, 2006, 129).

Музичке игре доприносе социјализацији дјеце, јачању групне припадности, развијање fine моторике и заједништва. Емоционални аспект музичке активности подстиче код дјеце развој емпатије, као једне од важних социјалних вјештина. Такође, она утиче и на оснаживање дјеце и изграђивање самопоуздања и вјере у своје способности.

Музика омогућава дјетету да лако и спонтано изражава своје емоције, било да су оне пријатне или не. Стидљива, а нарочито плашљива дјеца користе се музиком да би изразила своје емоције и да би лакше комуницирала са околином.

Уколико се разматрају афективне реакције дјеце на музику, испитује се способност естетског процјењивања онога што се слуша и музичког укуса тј. естетског доживљаја музике. Истраживања у овој области нема много јер је афективни доживљај музике изузетно сложен, а и методологија истраживања је недовољно развијена. Истраживања су већином усмјерена на развој музичког укуса и преференција током адолесцентног периода (Капор- Стануловић, 1998, према Нешић и сар, 2006, 128). Једна студија имала је за циљ да покаже како се код дјеце узраста од шест до седам година развија естетска сензитивност путем покрета. Резултати су показали да се као најсензитивније показало дјечије афективно реаговање на ритам, затим на квалитет звука, а нешто слабије на боју, мелодијску линију и облик. При самом испитивању код дјеце се повећала оригиналност изражавања, а дјеца су у већој мјери показивала индивидуалне стилове понашања и већу сензитивност, и то свако дијете за поједине области (Нешић, 2003, према Нешић и сар, 2006, 129).

Дјетету музика није само извор за лакши и бржи развој, она је средство стваралачког изражавања.

ЗАКЉУЧАК

У овом раду приказан је значај музике и наставе музичке културе на развој дјетета, како са педагошког, тако и са психолошког становишта.

Музика има утицај на развој дјететових музичких способности, однос према музици или умјетности уопште, али и на његов цјелокупан психички и физички развој.

Утицај музике на развој дјетета је вишеструк зависно од развојног стадијума у којем се дијете налази. Најприје породица, а потом предшколске и школске установе могу да утичу на развој музикалности код дјеце и то тако што ће се најприје активирати потенцијали дјетета, омогућити им да их користе и даље надограђују, или да се створе оптималнији услови за развој музикалности, односно да се обезбиједи креативнији начини употребе музике као средства за лични раст и развој.

Музика у предшколским и школским институцијама је константа и њена улога у васпитно-образовном раду је изузетно значајна. Родитељи, васпитачи, учитељи и наставници су ти који треба код сваког дјетета појединачно, у складу са његовим

индивидуалним капацитетима, да развијају сензитивност за квалитетну музику, музикалност, музичку креативност, али и да музику употребе као моћно средство за развој емпатије, емоција, социјалне интеракције, комуникације, мишљења, самопоуздања, покрета код дјече.

ЛИТЕРАТУРА

Нешић, В. и сар. (2006). *Породица и музичка искуства ученика основних школа*, Годишњак за психологију вол 4, Но 4-5, 127 - 142. <http://www.psihologijanis.rs/clanci/40.pdf>. 10.04.2016.

Тракиловић, Д. (1998). *Музичка култура са методиком у разредној настави*, Бијељина: Учитељски факултет.

Лазаревић, Д. (2001). *Музичка култура у настави других предмета*, Наша школа, ISSN 0547 - 308 X, 3-4, 139.

Министарство просвјете РС (2014). *Наставни план и програм за основну школу*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Бјелобрк- Бабић, О. (2012). *Учитељ у савременој настави музичке културе*, Наша школа, ISSN 0547 - 308 X, 1-2, 100.

Dobrota, S. i Omrčen, M. (2013). *Utjecaj glazbene nastave na razvoj neglazbenih sposobnosti*, Prema kvalitetnoj školi, Zbornik radova sa 9. dana osnovne škole Splitsko-dalmatinske županije, 87 – 95.

<http://marul.ffst.hr/danios/attachments/article/41/ZBORNIK%20Deveti%20dani%20osnovne%20skole.pdf#page=87> . 10.04. 2016.

Yahaya, A. *The Role Of Music And Young Children*. The Brain Development, (2010). http://eprints.utm.my/6133/1/Aziziyah_music_.pdf. 10. 04. 2016.

THE IMPORTANCE OF MUSIC IN CLASS TEACHING

Abstract: *The importance of music in a child's development is huge. Music has an influence on the development of children's musical abilities, attitudes towards music or the arts in general, but also to the entire mental and physical development of any child. The child through music can know the world around him and himself in this world with all its characteristics, skills and abilities. Thanks to music it can help to build good relationships with the world that surrounds him. Thus, the basic characteristic of the music could be given its omnipresence and educational character that has during the growth and development of the child.*

The goal of teaching music culture is that of students by encouraging, developing and fostering interests, habits and need for music listening and reproducing good creations developed a love of music, art music and art in general. The goal is to develop creative and intellectual potential, aesthetic values, raising music education and general culture.

One of the main characteristics of music is its immediacy, children and adolescents. The role of music is repeated depending on the developmental stage of the child's whereabouts. Music has an impact on the overall growth and development, especially brain development, speech, movement, abstract thinking, emotions, empathy, confidence, judgment, feelings of belonging to a group and so on.

Child music is not only a source for easier and faster development, it is a means of creative expression.

Keywords: *child, music, music culture, music psychology.*